

Engagerede lærere giver engagerede børn

Leg udvikler ny viden

Interview med Mogens Hansen

af Erik Lyhne

Mogens Hansen (f. 1936), lærer, cand. pæd. psych., ledende psykolog ved PPR (Pædagogisk Psykologisk Rådgivning) i Lyngby-Taarbæk kommune (1976-98); adj. professor emeritus ved Danmarks Lærerhøjskole (DLH) og Danmarks Pædagogiske Universitetsskole (DPU); censor ved DLH/DPU og Københavns Universitet; Projektleder af specialundervisningsprojektet (SUP) Undervisningsministeriet og Nordisk Ministerråd; Projektleder af skolestartprojektet: "Projekt Cecilie", Lyngby-Taarbæk kommune; Forfatter til en lang række bøger og artikler.

Uddrag af udgivelser:

"Intelligens og tænkning – en bog om kognitiv psykologi". (2003)

"Børn og opmærksomhed – om opmærksomhedens psykologi og pædagogik". (2002)

"Perspektiver på de mange intelligenser – introduktion, diskussion, kritik". (2005) sammen med Per Fibæk Laursen & Anne-Maj Nielsen

"Pædagogik – didaktik, læring og dannelse i daginstitution og skole". (2006) sammen med Stig Broström

Du har arbejdet i mange år ud fra Howard Gardners teorier, hvordan begyndte det?

Jeg var nok den første, der læste hans bog i 1983, da den kom til landet. Den fandtes ikke på nogen biblioteker på det tidspunkt og jeg tror, det eneste eksemplar var hjemme hos mig. Det var før, der gik hul på hele interessen omkring Howard Gardners intelligente teorier. Jeg kom i forbindelse med bogen gennem en svensk forsker, der anbefalede mig at læse den. Her blev jeg præsenteret for en helt ny tænkning omkring kognition og intelligens.

Der var to ting, der tydeligt adskilte Howard Gardners teorier fra det jeg tidligere havde arbejdet med. For det første, at han udfolder intelligensbegrebet i en række intelligenser, så man ikke kun ser intelligens som et endimensionalt anliggende. For det andet, at han i vid udstrækning tager udgangspunkt i, at vi kan lære at blive intelligente.

Hvordan kan man bruge det i arbejdet med børn?

På den meget direkte måde kan man sige, at hvis man går på en god skole med gode klassekammerater, så har det enkelte barn sit livs chance for at blive bedre begavet.

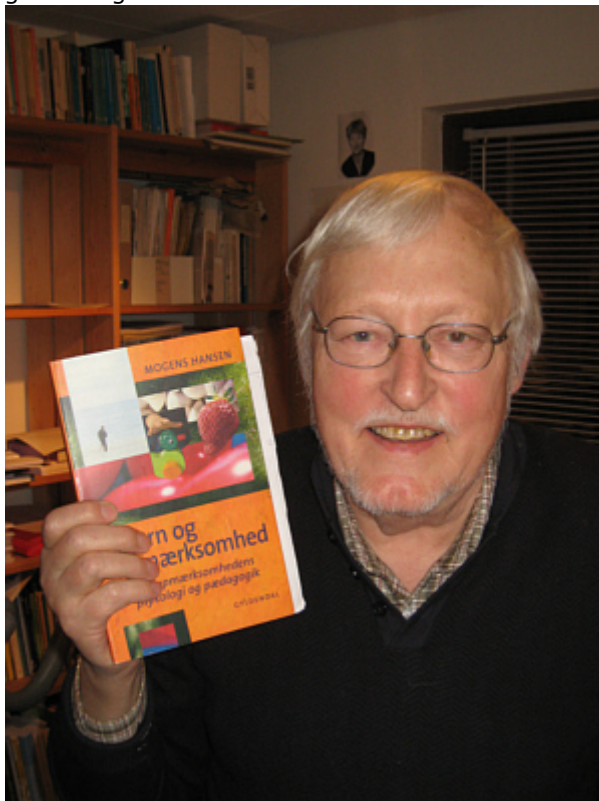
Børn møder ikke bare op i skolen med forskellige niveauer for begavelse. De bliver intelligente af at gå i skole, intelligente af at blive undervist og engagere sig i noget.

Konsekvensen er, at skolen bliver den aktive part i processen med at uddanne og udvikle børn til at blive intelligente. Skolen og lærerne kan ikke blot passivt vente på, at det hele dukker op af sig selv.

Det kræver selvfølgelig en hel del viden hos læreren, som skal udstyres med en optik, så han/hun med en teoretisk vidensbaggrund kan se det enkelte barns muligheder og dermed give undervisningen det indhold, der gør det muligt for barnet at udvikle sig i forhold til de mange intelligenser.

Hvad skal man lægge vægt på i arbejdet med børnene?

Mit overordnede synspunkt er, at vi her i landet skal have udviklet en "mangfoldighedens pædagogik". Dvs. en pædagogik som vender i alle retninger af de medfødte paratheder hos børnene. Der skal lægges større vægt på de kreative fag – billedkunst – idræt – musik mv. og man skal finde en ny balance i skolens indhold, så dansk og matematik bliver afbalanceret i fht. de

kreative fag

Den mest banale måde at udtrykke dette på er, at der i skolen skal være tid nok til at beskæftige sig med alle de intelligenser, vi kan opfatte og tænke i. Mangfoldighedens pædagogik i lærerens hånd handler om, at vi f.eks. i læsning skal inddrage så mange intelligensformer som muligt ud fra børnenes potentialer.

Hvordan kan man bygge videre på børnenes potentialer, når de starter i skolen?

Først og fremmest ved, at man lærer børnene at kende. At man sætter sig ind i det enkelte barns evner, dets profil på livet, hvilke interesseområder det har og derigennem ser hvilke muligheder, der er, for det enkelte barn. For læreren (og daginstitutionspædagogen) handler det om, at lære barnet at kende på alle planer ud fra den optik, som er teorien om de mangfoldige intelligenser. Den fornemmeste opgave for en lærer er således at få et overblik over alle børnene i klassen, dvs. børnenes evner, deres parathed, deres styrkesider og svagheder. Derudfra kan man så bygge en undervisning op.

Står det ikke i skærende kontrast til den dagsorden, der er omkring folkeskolen i dag, hvor det boglige står i centrum?

At argumentere som jeg gør, er 100 % op af bakke. Vi har en skole i dag, der gennemskæres af splittelser og forrykninger på det værdigrundlag, som skolen råder over i dag. Her vil jeg argumentere for et værdigrundlag, som reelt giver læreren personlig ansvarlighed i fht., hvad der skal ske i skolen. Det er to pædagogikker, der er i stor modstrid til hinanden for tiden. På den ene side står den nordisk-tyske pædagogiktradition, der lægger vægt på at læreren og pædagogen har ansvaret og kan bære ansvaret.

På den anden side står den angelsaksiske tradition, som ikke stiller særlig store krav til lærerne og pædagogerne. Her skal de banalt sagt udføre opgaverne i fht., hvad der bliver pålagt i læreplanerne.

Der er en drastisk forskel mellem disse to pædagogiske tilgange.

Den angelsaksiske retning har næsten ædt den gamle nordisk-tyske tradition op, selvom de fleste lærere og pædagoger stadigvæk er uddannet og opdraget til at stå med ansvarligheden. De bliver undervisningssergenter, hvor de skal udføre nogle pålagte opgaver så godt som muligt. Det ses meget tydeligt bl.a. i hele det testsystem, der bliver indført. Det er indført for at kunne kontrollere om lærerne lever op til den pligt, de har til at udføre den pålagte opgave.

Når man kigger på dit CV, har du været med i forskellige skolestartsprojekter. Hvilke værdigrundlag har været i centrum for dem?

Projekterne er lavet i 70'erne og 80'erne. Det ene projekt handlede om specialpædagogik i faget dansk/læsning. Det andet projekt er et egentlig skolestartsprojekt det blev kaldt Cecilie, og det foregik i 70'erne. Det er velbeskrevet i forskellige publikationer.

Det vi ville sikre gennem projekt Cecilie, var at give lærerne redskaber i hænderne så de kunne få data om og indsigt i børnene. Gennem projektet fandt vi ud af, at man godt kan anvende læseprøver i skolen, men disse prøver (eller test) skal være lærernes og elevernes ejendom og kun bruges internt – altså ikke indgå i eksterne sammenligninger. Prøverne kunne bruges til praktisk pædagogiske hjælpemidler for børn og lærere til at få undervisningsprocessen tydelig og bedre kunne fremme den.

Gennem disse test tager vi udgangspunkt i det enkelte barn og ser styrkesider og svagheder og kan derfra planlægge et videre uddannelsesforløb. Det står i direkte modsætning til de test der indføres i skolen i dag.

Kort opsummeret kan siges at det ene system tager udgangspunkt i det enkelte barn og det andet kæmper alle børn over en kam. Eller det ene system bedømmer skolen og eleverne indefra og handler om, at den enkelte lærer er ansvarlig for at handle i forhold til den enkelte elev og det andet bedømmer skolen og eleverne udefra, hvor kravene stilles fra de overliggende myndigheder.

Hvordan kommer det kreative ind i skoleforsøgene?

Det kom nok ikke så meget direkte ind i disse skoleforsøg. Det var en videreudviklingsproces. Men for mig er kreativitet det mest enestående, vi mennesker er udstyret med. Jeg bliver dog nødt til først at forklare, hvordan jeg synes kreativitet skal forstås. Man kan sige at vores hjerne i virkeligheden er en slags "dobbelthjerne", hvor den ene halvdel (den venstre hemisfære) er en digitaliseret hjerne og den anden halvdel (den højre hemisfære) arbejder i analoge, billeddannende og visuelle processer.

Kreativiteten opstår når det lykkes at få de to hjernehalvdele til at spille sammen. Man kan sige at her ligger grundlaget for den skabende proces vi alle er udstyret med. Det er kreativitet for alle. Hvis man kun stimulerer venstre hemisfære gennem intellektuel virksomhed, så bliver højre hemisfære ikke brugt og så visner den, fordi børnene ikke får vækstprocesser for den hjernehalvdel. Det er en måde at slette børnenes skabende virksomhed på.

Det legende barn opnår læring gennem leg. Al barnets aktivitet er læring. Både det selv sætter i gang og det som lærere og pædagoger sætter i gang fører til læring. Legen aktiverer læring, som udvikler ny viden, ny erkendelse, ny forståelse af sin verden. Børn lærer altså hele tiden.

Hvordan kan man som lærer tage udgangspunkt i denne erkendelse?

På den måde at lærerens og pædagogens ansvarlige opgave er at tilrettelægge en ramme med et

varieret indhold, som stimulerer begge hemisfærer på en gang. Sådan at dans, løb, leg, opmåling, læsning, kolbøtter – altså mange forskellige aktiviteter inddrager det, som jeg kalder for mangfoldighedens pædagogik. Idealet er at man så vidt muligt skal forsøge at arbejde alle intelligensformer ind i alle skolens fag. Måske kan man ikke gøre det i hver enkelt time, men man kan så have sit eget indre "pædagogiske regnskab" hvor man over tid får tilgodeset alle intelligensformerne i hele rækken af fag.

Skal man give børn ansvar i undervisningen?

Jeg tror at læreren skal møde op med ansvarligheden, men han/hun skal forsøge at medinddrage børnene og give dem det ansvar for egen udvikling, som de har brug for. Det der med at børn skal have ansvar for egen læring giver jeg ikke meget for. På værdiplanet mener jeg at det er læreren der har ansvaret. Men jeg synes, at børn skal inddrages og ansvarliggøres. Det ligger også på kanten til den socialisering, der sker i skolen. At inddrage børn er også en måde at anerkende dem på. Alle børn har brug for, at de møder anerkendelse både fra de andre børn og fra læreren. Det at man lytter til og respekterer hinanden. At alle børn får mulighed for at blive "set" og komme til orde.

Du har arbejdet meget i PPR. Hvad skal vi gøre med børn der har problemer i undervisningen?

Gardner siger, at man skal lave en skole hvor hvert eneste barn møder op hver dag i skolen og får en succes i deres liv. Altså, en ordentlig skole er en skole hvor hvert eneste barn har succes hver dag uanset om de kan læse eller regne eller om de ikke har nogen god motorik. Det synspunkt understreger mangfoldighedens pædagogik, hvor alle føler at de kan komme til orde i eget liv og føler at de kan få en succes på det eller de færdighedsområder det enkelte barn har. At de får en oplevelse af at kunne du til noget. Det giver selvtillid. Hvis du ikke får oplevelsen af at de andre anerkender dig, eller hvis det at kunne komme til orde i eget liv bliver forkastet, så formindskes muligheden for at få selvtillid, Det er primært læreren, der skal tage ansvaret for at kridte denne bane op, og gå hårdt til børn der mobber eller udelukker andre fra leg og fællesskab.

Hvordan skal de musisk kreative fag så bruges?

Jeg ved meget om faget billedkunst og ikke ret meget om faget musik. Jeg ser dog alligevel en række paralleller mellem disse to fag. Det, der skal til for at opprioritere disse fag, skal ske gennem lobbyarbejde, skrivelser, gennem faglige foreninger mv. Vi skal gøre opmærksom på vigtigheden af at arbejde med det musiske-kreative fagområde.

Det er et vigtigt område fordi alle, og ikke kun børn har brug for at forholde sig til den materielle omverden. Hvis vi ikke får lært at forholde os til det, så får vi heller ikke lært at forholde os til vores egen sansning. For mig er det æstetiske et konkret forhold mellem et menneske og den materielle, sanselige verden det lever i. Hvis vi skal lave en god skole, så skal det være en hvor børnene møder en mangfoldighed af sanseindtryk – gerne kontrasterende. Det er sanselighedens æstetikbegreb og ikke litteratens jeg snakker om. De sansebårne områder, som f.eks. idræt, billedkunst, musik mv. rummer reelt muligheder for multi-sansning, hvor der helst ikke skulle være musik uden dans, kolbøtter, krop og sang og igennem det relationelle mellem mennesker. Kontakt mellem mennesker. Loris Malaguzzi taler om børns 100 sprog, hvor de mister de 99, og børn risikerer at miste disse 100 sprogformer i en skole, hvor de skal have dansk og matematik så det støver om ørerne på dem.

Selvom der står dansk og matematik på skemaet og børnene skal opnå en bestemt kunnen, så er der mange veje at gå. Hvis læreren f.eks. tror på at man kan opnå disse resultater ved at løbe i skoven, fange frøer, slå kolbøtter så giver de på den måde børnene en form for totalpædagogik med mange facetter.

Gennem dette får vi "åben landevej til læring" vi kan ride videre på den bølge vi sætter i gang.

Du taler om at opmærksomhed er den 10. intelligens?

Det har jeg skrevet en hel bog om og det er i virkeligheden nok den vigtigste bog jeg har skrevet. Det er vigtigt at børn helt fra de første leveår lærer at have deres egen viljestyrede opmærksomhed, således at de selv bestemmer hvad de vil se på og bliver ved det. Det kan stort set alle forældre lære deres børn uden at have læst i bogen. Forældre er dygtige til at oplære deres børn til at have en viljestyret opmærksomhed, men det kræver at de er sammen med deres børn om noget praktisk – hvor man laver noget i fællesskab. Det kan være lave mad – dyrke have – lappe cykler – hvad som helst.

Den der arbejder sammen med sine voksne (det kan være forældrene eller professionelle voksne) lærer netop at kunne lære. De får en viljestyret opmærksomhed. De får lært at lære og får lært at

kunne holde fokus på noget. Voksne der selv er optaget at noget giver engagerede børn. Det at en lærer er engageret gør også børnene engagerede.

Hvorfor er musikken vigtig for børnene?

Musikken er meget vigtig for alle børn. Den skal ses sammen med dans, sang og kropslig udfoldelse. Den skal også ses sammen med kommunikation. Jeg tror at sang og dans og musik og kommunikation er vækstpunkterne for mennesket. Gennem musikken skabes der en stemning der kan mærkes af alle. Morgensangen er også god for børnene, men ikke godt hvis 8- og 9. klasse står og ødelægger den for de andre. Så er stemningen jo forsvundet. Jeg ved ikke om man skal have den store morgensang alle steder, men visse steder fungerer det rigtig godt.

Men det er jo selvforstærkende, for hvis der er en gruppe lærere, der brænder for en sag så kan de jo påvirke en skole og skabe grobund for at tingene udvikler sig.

Her må man argumentere og advokere for sin sag over for skoleinspektøren og skolebestyrelsen.

Hvad satte dig i gang med at arbejde med mangfoldighedens pædagogik?

Jeg havde mistet troen på at brugen af de traditionelle intelligensprøver der byggede på det traditionelle intelligenssyn, som handler om medfødt intelligens og intelligens som en endimensional sag, at det var noget værd. Jeg har siddet i mere en menneskealder som psykolog i Lyngby-Tårnbæk kommune. Gennem dette arbejde har jeg foretaget utallige intelligensprøver, hvor jeg ikke synes jeg fik oplysninger der var til støtte for barnets udvikling, men oplysninger der var med til at skubbe børnene ud. Jeg har så bevæget mig til at kigge på betydningen af mangfoldighedens pædagogik, og faktisk lagt de mange intelligenser noget på hylden, for jeg synes ikke jeg bruger dem så meget mere. Der er ikke noget i vejen med Gardner, men jeg fokuserer på mangfoldighedens pædagogik og jeg har brug for at snakke om det æstetiske, om skabende virksomhed hos børn, om multisansning mv.

Skabende virksomhed – og jeg fravælger ordet kreativ virksomhed for at undgå forkerte associationer – det er en virksomhed hvor man finder på noget nyt, det er påhitsomhed. Det er noget børn har mulighed for at besidde, hvis de lever i et miljø hvor der er adgang til det. Den adgang kan skabes ved at arbejde på mange forskellige planer. Det kan være skovuger, dramauger, musicals, at læreren går på opdagelse i fagenes muligheder. Hvis læreren kan holde til det får vi en god skole. Jeg har gennem de sidste år besøgt forskellige skoler, hvor jeg kan se, at der hvor lærergrupperne har et meget tæt samarbejde omkring en årgang så ser det ud for mig, at der bliver en form for et indbyrdes stillads for hinanden. De kan støtte hinanden og bakke hinanden op – og det smitter automatisk af på børnene. De vil opleve at lærerne er optaget af det de laver og finde interesse for det.

Hvordan har du selv holdt dig på sporet og fundet gejsten ved at blive ved med at forske i, og udvikle dette felt?

Min umiddelbare kommentar er, at jeg synes det har været dejligt og sjovt at have med børn og voksne at gøre. Jeg har haft det godt med, det jeg har lavet. Det at jeg hele tiden har haft med børn at gøre har været kritisk afgørende. Hvis jeg var endt som lektor på lærerhøjskolen, så ville jeg have manglet kontakten med børnene. Jeg mener, at den daglige kontakt med børnene er vigtig for udviklingen af mit arbejde. Der er for mange forskere der tørrer totalt ud på de højere

læresteder.

Egentlig handler det i pædagogikken først og fremmest om en opprioritering af det praktiske og musiske til ligestilling med det boglige i dansk og matematik – og vel og mærke ikke en kontrovers om teoretisk tænkning, for det teoretiske er altid forankret i praksis